

בארה של תורה

מאת הרב ראובן גולן מח"ס רינונה של תורה ♦ יו"ל ע"י כולל שערים המצויינים שע"י מוסדות דרכי תורה רחובות

כתובת המערכת:

מודיעין עילית

מסילת יוסף 3/10

טל' 08-9744220

דוא"ל לרשימת תפוצה:

rg5740@gmail.com

גליון מס' 9 אדר תשע"ג

הוקדש לעילוי נשמת המנוחה שרה בת זיהרה ומשה ע"ה

פרשת כי תשא - פרה

את מלאכת הבנין וכיצד לבנות בית. ויש שבקיאים ויודעים את מלאכת הבנין בפועל, אך אינם יודעים לחשוב ולתכנן את הדבר. ומעלת בצלאל היתה שהיה יודע גם לחשוב מחשבות וגם לעשות.

ובעין זה כתב האברבנאל "הפלא בענינו של בצלאל שעם היותו חכם ונבון היה בקי ושלם בכל המלאכות. כי כבר אמרו שמי שהוא בעל שכל רב יהיו כוחותיו הגשמיים קצרים, ומפני זה רוב החכמים היו ידיהם ורגליהם כבדים, ואין כן בעלי אומנויות שהם קלים כנשר ורצים כצבי ובחכמה אינם יודעים מאומה. ולכך היה הפלא בבצלאל שבהיותו מלא רוח חכמה ותבונה היה מוכן ושלם לפעול בכל מלאכת האומנות."

"ושמרתם את השבת כי קודש היא לכם וגו'" (לא, יד)

לכאורה יש כאן דבר והיפוכו, כי הרי שבת נדחית מפני פיקוח נפש אחת מישראל, וכיצד יתכן שעל חילולה תאבד נפש מישראל ותהרג בסקילה.

ותירץ המשך חכמה, שבאמת קדושת השבת נדחית מפני נפשו של ישראל, כי אם אין ישראל אין שבת בעולם, כי מי יעיד על שביתת ה' ממעשיו. אכן, זהו רק כשהישראל שומר את השבת שאז מעלתו גבוהה ונדחית שבת מפניו, אך אם אינו שומר את השבת ומחללה במזיד יורד הוא ממעלתו והוא גרוע ונבזה אף מן הבהמה, ולכך נסקל. ואמנם, טובה גדולה יש לו בסקילה זו, כי בחטאו במזיד נתחייב כרת ונכרתה נפשו מן הקשר האמיץ אשר קשורה כנסת ישראל בה' ובתורתו, וע"י שנסקל מתכפר חטאו ואינו נכרת.

וזהו שנאמר "ושמרתם את השבת כי קודש היא לכם", היינו שהיא נתונה לכם ואתם העיקר והיא טפילה לכם, ולכך מחללין שבת לצורך חולה שיש בו סכנה בשבת, כי אם אין ישראל מי יקדש אותה. ואף על פי כן- "מחלליה מות יומת", כי המחללה נטפל ויורד ממעלתו- "כי כל העושה בה מלאכה ונכרתה הנפש ההיא מקרב עמה".

"פסל לך שני לוחות אבנים" (לד, א)

פירש"י "הראהו מחצב סנפירינן מתוך אהלו, ואמר לו הפסולת יהיה שלך, ומשם נתעשר משה הרבה". וכפי שדרשו במס' נדרים (לח, א) "לא העשיר משה אלא מפסולתן של לוחות, שנא' פסל לך שני לוחות אבנים כראשונים, פסולתן שלך יהא". וכן אמרו שם "אין הקב"ה משרה שכינתו אלא על גיבור ועשיר וחכם ועניו, וכולן ממש".

והקשו המפרשים, שהרי השכינה שרתה על משה עוד לפני שפסל את הלוחות ונתעשר, וא"כ כיצד למדו ממש שאין הקב"ה משרה שכינתו אלא על עשיר. ונאמרו בזה כמה תירוצים:

ביערות דבש (ח"א דרוש ב') תירץ, שמשם היה עשיר גם לפני כן אלא שתרים את כל הונו למשכן, ולכך ניתן לו עושר אחר מפסולת הלוחות [כי למשה עצמו נאמרה נדבת המשכן קודם הלוחות שניות, ותיקף נדב בלבו את כל כספו וזהבון].

"כי תשא את ראש בני ישראל" (ל, יב)

במדרש תנחומא (סי' ה') דרשו, "אמר הקב"ה למשה לך מנה את ישראל. אמר משה לפני הקב"ה כתיב והיה זרעך כעפר הארץ, וכתיב והיה מספר בני ישראל כחול הים, ואתה אומר לך מנה את ישראל, איני יכול לעמוד על מנינם. אמר לו הקב"ה, לא כשם שאתה סבור, אלא אם ביקשת לעמוד על מנינם, טול ראשי אותיות של שבטים ואתה עומד על מנינם. ר' מראובן מאתים אלף, נ' מנפתלי חמשים אלף, ש' משמעון שלש מאות אלף, י' מיהודה י' מיוסף י' מיששכר שלושים אלף, ז' של זבולון שבעת אלפים, ד' של דן ארבעת אלפים, ג' של גד שלשת אלפים, ב' של בנימין ב' אלפים, א' של אשר אלף, הרי חמש מאות אלף ותשעים ושבעה אלף. היכן שלשת אלפים? אלו שנפלו בימי העגל". ונבספר יהודי זקנים על התורה מובא, שכנגד זה יסד הפייט "ביקור ראשי שמותם לחשבון תעלה". וכנגד לוי שהוא השבט השלישי אמר "יקר שלישי בתוכם לא הופקד", כי לא נמנה עמהם.

"ועשית כיוור נחושת" (ל, יח)

הקשה בספר 'משיבת נפש' על התורה, מדוע לא נצטוו על מלאכת הכיור יחד עם שאר כלי המשכן בפרשת תרומה, ונתאחר הדבר עד לפרשה זו. וביאר, שלאחר שנצטוו הגברים ליתן מחצית השקל לכפר על נפש, הרהרו הנשים וטענו, וכי אין האשה צריכה כפרה. ועקב כך נצטווה משה על מלאכת הכיור שנעשה מנדבת הנשים, שהביאו את המראות הצובאות שהוציאו ממצרים, ובמדבר לא השתמשו בהן עוד. כי כשהיו במצרים נשתעבדו בעבודה קשה, והיו נשות המצריים מתקשטות בכל מיני קישוטים, ולכך היתה מצוה וחובה לבנות ישראל שיקשטו עצמן כדי שיפרו וירבו, וגם אלו שלא נשתעבדו בעליהם, כגון שבט לוי והשוטרים היו צריכות להתקשט כדי להצילם מן החטא, שלא יהיה להם הרהור מחמת הנשים הנכריות. אך כשהיו שוכנים לשבטיהם במדבר ואין זר ביניהם, וגם היו פנויים מעבודה, לא היה להם צורך עוד במראות.

וכתב עוד, כי מחד רואים אנו שהנביא ישעיה גינה את קישוט הנשים בתכלית הגנאי, ומאידך הלא אחת מתקנות עזרא היא שיהיו הרוכלים מחזרין בעיירות בכדי שיהיו מצויים לנשים לקשט עצמם. אלא שבודאי כל קישוט שאין בו צורך הוא גנאי וגאווה, אך כשישראל שרויים בין האומות מצוה לנשים להתקשט בכל מיני קישוטים כדי להציל את בעליהם מן החטא, אלא שזהו רק בתוך ביתם בשביל בעליהם בלבד ולא שיצאו מקושטות לחוץ.

"לחשוב מחשבות לעשות בזהב ובכסף ובנחושת" (לא, ד)

פירש ר' יצחק קארו בעל ה'תולדות יצחק' [דודו של מרן הבי"ן], שיש אנשים שיודעים לחשוב ולא לעשות, ולמשל יודעים לתכנן את הבית ולייעץ ולתת הוראות כיצד תהיה תבנית הבנין וצורתו, אך אינם יודעים

לאוזה בת סעידה ע"ה ♦ חנה בת ענוואד ז"ל
דוד בן חיים סאלם ז"ל ♦ יהושוע בן לאה ז"ל
רונית בת מנטה מרגלית ע"ה ♦ מרים בת שלום ע"ה

מאור בן עביה ז"ל ♦ יעקב בן זוהרה ז"ל
מרים בת אברהם ע"ה ♦ יוסף בן סעידה ז"ל
ענוואד בן יהיא חבורה ז"ל ♦ צירל בת חוה ע"ה

לע"נ ר' בנימין בן סלחה ז"ל ♦ סרח בת רחמה ע"ה
ר' שלמה בן טאוס ז"ל ♦ נאוזה בת תאג'ה ע"ה
רחל בת סאלחה ע"ה ♦ עביה בת סרח ע"ה

ובספר אמרי שמאי (ח"ב שמות עמ' קע"ג) תירץ בשם בעל הלב שמחה זצ"ל, שלכך דקדק רש"י וכתב "מכאן נתעשר משה הרבה", כי אף מקודם היה עשיר אלא שעתה נתעשר ביותר.

ובספר 'אזנים לתורה' להגר"ז סורוצקין זצ"ל תירץ, שהטעם שניבא צריך להיות עשיר הוא כדי שיהיו דבריו נשמעים, כי חכמת המסכן בזויה. ולפי זה יש לומר, שקודם שהשתחו בני ישראל לעגל הזהב לא היתה העשירות חשובה בעיניהם נוכחו שדרשו (ברכות דף ט, ב) עה"פ "וישאלום וינצלו את מצרים", אמר ר' אמי מלמד שהשאלום בעל כרחם דישראל, שלא רצו לשאול מהמצרים את הכסף והזהב, ועשו זאת מפני ציווי ה' וממילא לא היה או הכרח לנביא להיות עשיר. אבל אחרי שעשו בני ישראל את העגל והשתחו לאלהי זהב המסמל את התאוות הנקנות בזהב, התחילו מכבדים את העשירות, ומבזים את העניות, ולכך הוכרח משה להתעשר, כדי שיהיו דבריו נשמעים.

עוד יש ליישב על פי מה שכתב **הכסף משנה** (הל' יסוה"ת ז, א), שלדעת הרמב"ם מה שאמרו שאין הקב"ה משרה שכינתו אלא על עשיר היינו שהוא שמח בחלקו, ועל גיבור היינו שכובש את יצרו. ולפי זה אין כאן קושיא כלל, כי גם אם משה לא היה עשיר בממון לפני כן מכל מקום היה לו את העושר האמיתי שהיא שמחת האדם במה שחננו הבורא.

"וכתבתי על הלוחות את הדברים אשר היו על הלוחות"

הראשונים" (שם)

כתב הצ"ח (פסחים פז, ב) שמלשון הכתוב משמע שאותן אותיות שפרחו מהלוחות הראשונות כששרבם משה, הן הן שחזרו עתה ללוחות השניות, ולא היו אלו אותיות חדשות.

"אשר שברת" (שם)

במס' שבת (פז, א) דרשו ששלושה דברים עשה משה מדעתו והסכים הקב"ה עמו, ואחד מהם ששבר את הלוחות. והמקור לכך הוא מהתיבות "אשר שברת" שהם מלשון "ישר כחך ששיברת".

והקשה **בחרושי הרמב"ן** (שם) שהרי פעמים רבות הוזכרה המילה 'אשר' במקרא ומנין לנו לדרוש דוקא כאן שהיא מלשון 'ישר כח'. ותירץ, שבפרשת עקב נאמר (דברים י, ב) "ואכתוב על הלוחות את הדברים אשר היו על הלוחות הראשונים אשר שברת ושמתם בארון", ודרשו חז"ל (מנחות צט, א) שגם שברי הלוחות היו מונחים בארון. ולכאורה אם שבירת הלוחות נחשבת למשה כחטא, הרי אין קטיגור נעשה סניגור וכיצד הניחו אותם בארון, ועל כרחך ששבירת הלוחות היתה רצויה לפני השי"ת.

והביא בשם **מדרש אגדה**, שיהושע ושבעים זקנים תפסו בחוקה בידיו של משה רבינו כדי למנוע ממנו לשבור את הלוחות, ולא יכלו לו. נישא להוסיף את פירוש החוקנו (דברים, שם) "ושמתם בארון- ולא תהיה נושאם עוד על ידיך ולא יהיו עוד על ידיך, ולא יהיו מצויות לך לשברם כמו האחרות".

ב. ובמס' מנחות (צט, א) דרשו "אמר ריש לקיש, פעמים שביטולה של תורה זהו יסודה, דכתיב אשר שברת, אמר לו הקב"ה למשה ישר כחך ששברת". ופירש רש"י דהיינו כגון שמבטל תורה להוצאת המת ולהכנסת כלה, שמקבל שכר כאילו יושב ומייסדה ועוסק בה. ולמדו כן

מכך שנאמר אשר שברת ולא אמר לו הקב"ה למשה זאת בלשון כעס, ומשמע שהסכימה עמו דעת השכינה כשביטל תורה ושיבר את הלוחות כיון שנתכוין לטובה.

ולכאורה לפי זה יוצא שראובן שלמד תורה ולעומתו שמעון הוכרח לבטל תורה כדי לעסוק בהכנסת כלה או הצלת נפשות שווים במעלתם, ומכך קשה על דברי ה"ט"ז (יו"ד סי' רנ"א ס"ק ו') שכתב "יותר יש זכות למי שזוכה לעסוק בתורה ולא בא לידי הצלת נפשות, ממי שבא לידו הצלת נפשות ועל ידי כך צריך לבטל תלמוד תורה ולעסוק בהצלת נפשות. וראיה לדבר ממרדכי שהוצרך לבטל תורתו ולעסוק בהצלת נפשות והורידוהו חכמים מגדולתו".

ותירץ **הגאון ר' חיים קניבסקי שליט"א** (הו"ד ב'מרפסין איגרא' פכ"ד), שלמרות שאדם שהוכרח לבטל תורה לצורך קיום מצוה מקבל שכר מלא, מכל מקום חסרות לו המעלות של תלמוד תורה. [כלומר, שהגמ' הנ"ל עוסקת רק בענין קבלת שכר, אך ודאי שמצד ידיעת התורה וכל המעלות האמורות במי שעמל בתורה בפועל, יש לראובן מעלה יתירה על שמעון. ולכך נתכוין ה"ט"ז שזו הסיבה שהורידו למרדכי מגדולתו, כי הגם ששכרו רב מאד, מ"מ זו מציאות שמשעה שעלה לגדולה אין הוא מונח בתורה כפי המדרגה שהיה בה מתחילה].

ג. והנה הקשה **השפת אמת** (שם) על פירוש רש"י הנ"ל, שאף אם הסכים הקב"ה עימו ולא הקפיד על כך מ"מ עדיין אין מכך ראיה שביטול התורה נחשב ממש כקיומה. ולכך פירש, שיישר כחך ששברת' אין זו רק הסרת קפידיא ומניעת כעס כלפי משה על מעשהו, אלא שבאמירה זו הודיע הקב"ה שמה שנתן לישראל לוחות שניות הוא רק בזכות ששבר משה את הלוחות, ולולא זאת לא היו מקבלים אותם, ואף הלוחות הראשונות היו ניטלות מהם היות ואין הם ראויים להם מחמת החטא. ונמצא שע"י ששיבר משה את הלוחות נתקיימו בידינו הלוחות השניות, ומוכח שלפעמים דוקא ביטול התורה הוא יסודה וקיומה.

פרשת פרה

מדרש פליאה מצינו **בפסיקתא רבתי** (פיסקא יד'- פרה) בענינה של פרשת פרה, "מלמד שניתנה לאהרן פרשה זו, שלא תזוז ממנו ולא מבני בניו עד סוף כל הדורות, ואינו זו זאת חוקת התורה". ודבר זה תמוה ביותר, שהרי המצוות האמורות בפרשת פרה אינן נוהגות אלא בזמן שבית המקדש קיים, ובפרט שבזמן הזה נגנו אפר הפרה ואין לנו יכולים להוות הימנו על הטמאים. וא"כ כיצד יתכן שהובטח אהרן שפרשה זו לא תבטל מבניו עד סוף כל הדורות.

וביאר ר' **צדוק הכהן** (פר"צ פר' פרה אות ד'), שבאמת בחינת טהרת הפרה נוהגת לעולם, ואף בשעה שאין מקדש מועילה קריאת תורת הפרה כאילו נעשתה הפרה ע"י הכהנים. ואף שבגלות אין לנו אפר פרה, מכל מקום ע"י קריאת הפרשה זוכים אנו לטהרה רבה. וכתב "כי ע"י קריאת הפרשה יהיה נחשב כאילו הכהן שורף את הפרה ומטהר את ליבם של ישראל מטומאת הנפש, והוה שאמרו שהיא טהרתן של ישראל".

וכן כתב **השפת אמת** (פרשת פרה תרל"ט) "כי מסוגלים הימים הללו שנטהרו בהם כל בני ישראל קודם הפסח, לעורר השפעת טהרה בלבבות בני" מן השמים, ועיקר הטהרה הוא בכח התורה, ולכך עיקר הטהרה ישנה אף עתה בקריאת פרשה זו".

האזינו לשיעורי הרב ראובן גולן בקול הלשון! בטל'

03-6171001. לשיחה על הפרשה הקישו 1-2-48-1

[השיחה מופיעה במערכת החל מיום חמישי בשעה 12:30]

עלון זה מופץ באלפי עותקים בארץ ובעולם, אם בריצונך לזכות את

הרבים ולהקדיש את העלון לע"ג הנפטרים, או להבדיל להצלחה

ולרפואה ולכל ענין, נא פנה להנהלת המוסדות בטל' 08-9452903

הראל בן שושנה ז"ל • זכריה בן רחל ז"ל
ליזט בת פרנקה ע"ה • ברטה בת סביחה ע"ה
ישראל עייזט בן טאוס ז"ל

הלן בת סול ע"ה • אליהו חיים בן אסתר ז"ל
אברהם בן יהודית ז"ל • משה בן לאה ז"ל
שמעה בת עפיה ע"ה • יעקב בן רליה ושלום ז"ל

מזל בת פרח ע"ה • חיים בן שמואל ז"ל
אדיווי בת מזל ע"ה • שלמה בן ירמיהו ז"ל
פטר בן ארנולד ז"ל • לולו בת יעיש ע"ה